

Проблеми соціальної адаптації засуджених до умов життя на волі

Шкарбан І.А., курсант юридичного факультету ІКВС

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент Кушнірова Т.В.

За великим рахунком, люди скоюють злочини із двох причин. Одна - це корисливі мотиви: відібрати щось у когось, вкрасти, незаконно заволодіти майном, коштами, ресурсами тощо. А друга - це загострене відчуття ображеної гідності та несправедливості. Комуś здалося, що хтось дуже образливо висловився про нього, чи обманув, не поважає - і ось уже бійка. Часто такі відчуття та образи дуже перебільшені, навіть помилкові, спотворені, загострені. Але на думку цієї людини, її зачепили, принизили - і вона не знайшла іншого варіанту, як «відповідати» насиллям. Хоч привід міг бути зовсім мізерним. За час тривалого перебування за ґратами в засуджених дуже сильно деформується уявлення про світ, про людей, про можливість жити серед людей, зникають навички самостійно організувати свій побут. Тому й важливо, щоб психологи давали правильні життєві установки. Щоб така людина не заводилася з півоберта, якщо раптом до неї хтось неухважно, на її думку, поставиться.

Після відбування покарання у звільнених із місць позбавлення волі осіб проблем стає не менше, хоча вони вже зовсім іншого характеру, ніж у колонії. Вирішення багатьох із них пов'язується із соціальною адаптацією, яка є найважливішим напрямом спеціально-кримінологічного запобігання рецидивній злочинності. Негативне значення покарання без подальшої турботи про звільненого цілком очевидне. Це, між іншим, видно з того, як скоро потрапляють назад до в'язниці особи, які з неї звільнилися. Тому від розв'язання проблеми повернення колишніх засуджених до законотворчого способу життя залежить ефективність запобіжної діяльності щодо злочинного рецидивізму в цілому.

Над проблемою соціальної адаптації засуджених після відбування ними покарання у різний час працювали В. М. Трубніков, А. Х. Степанюк, І. С. Яковець, І. В. Шмаров, О. М. Яковлев та ін. Проте дана проблема до кінця не вичерпана. В умовах активізації соціальної політики нашої держави в зазначеній сфері ставляться дедалі нові завдання, коригуються основні напрями, на яких потрібно зосередити увагу в першу чергу, визначається коло суб'єктів такої роботи, аналізуються наявні здобутки і прорахунки. Все це свідчить про те, що узакана тема не втрачає своєї актуальності й надалі.

Особливостю адаптаційного процесу після звільнення стає те, що успішність повернення особи до законотворчого суспільства залежить, у першу чергу, від її власної активності. Засуджений повинен зрозуміти що окрім нього ніхто його життя влаштовувати не буде, а лише при його власному бажанні і рішучості змінити своє життя, він зможе цього досягти.

Однією з проблем, що виникають перед засудженим після відбуття покарання є працевлаштування. Україні ще бракує досвіду у вирішенні таких питань, тому необхідно звернутись до практики зарубіжних країн. Так, сьогодні на підприємствах 5% робочих місць «резервується» для людей з інвалідністю, колишніх в'язнів, інших груп. Якщо керівник підприємства відмовляється брати на роботу таких людей, його за це штрафують. Іноді він скоріше йде на цей штраф, але не працевлаштовує. Проте шанс отримати роботу є.

Успішність адаптування звільненої особи до життя в суспільстві значною мірою залежить і від забезпеченості її житлом. Сьогодні кожен десятий зі звільнених із місць позбавлення волі може залишитися на вулиці й поповнити лави бездомних громадян, якщо терміново не вжити енергійних заходів. Щоб попередити подібну ситуацію стосовно колишніх засуджених, в Україні створено спеціальний механізм, який включає правові засади й конкретні заходи реалізації нормативних приписів щодо забезпечення громадян, які опинилися на вулиці, житлом.

Якщо звільнений із місць позбавлення волі не має постійного житла, до його послуг пропонуються заклади соціального захисту населення. За Законом України «Про соціальну адаптацію» особам, які звільнилися з установ виконання покарань не мають жилої площі, по прибутті до обраного місця проживання на період до її отримання місцевими органами виконавчої влади надається місце для тимчасового проживання у спеціальних гуртожитках або центрах соціальної адаптації, створених місцевими органами виконавчої влади (ч. 2 ст. 4).

З урахуванням положень ч. 1 ст. 5 Закону України «Про соціальну адаптацію» усім звільненими особам, які потребують медичної допомоги, забезпечується її надання за місцем проживання або за місцем реєстрації. Більше того, особа, яка на момент звільнення потребує стаціонарної медичної допомоги, направляється до закладів охорони здоров'я. Навіть якщо у звільненого з місць

позбавлення волі немає місця проживання або місця реєстрації, медична допомога здійснюється за направленням органів, установ або організації, які здійснюють соціальний патронаж.

Отримання психологічної допомоги - надзвичайно важлива компонента й у соціальній роботі з неповнолітніми, звільненими з місць позбавлення волі, для яких «вихід на волю є гострою кризовою ситуацією, оскільки за час відбуття покарання вони втрачають навички до вільного життя, починають його боятися». До того, ж після звільнення багатьох із них перед ними виникає чимало проблем щодо працевлаштування, отримання освіти, пошуку житла, оздоровлення тощо, які їм треба вирішувати самостійно. Не завжди психіка навіть дорослої людини може витримати таке психологічне навантаження, не говорячи вже про підлітка. У зв'язку з цим інтенсивну психологічну підготовку останнього до самостійного життя треба розпочинати не безпосередньо перед звільненням (за три місяці), а вести таку психологічну підготовку треба протягом всього часу перебування неповнолітнього за ґратами. Саме на такий підхід націлюють і міжнародні стандарти стосовно поводження зі злочинцями. Ними визнається, що підготовка ув'язненого психологічно й навчання його необхідним (нехай навіть найелементарнішим) навичкам до самостійного розв'язання породжуваних звільненням проблем є найважливішою метою виправного впливу.

Важливою умовою досягнення позитивного результату у справі соціальної адаптації осіб, звільнених із місць позбавлення волі, є своєчасне відновлення документів, відсутність яких є першою перешкодою в отриманні ними соціальних послуг, на які можна розраховувати після виходу на свободу.

Таким чином, під час соціальної адаптації осіб після відбуття ними покарання основними напрямками запобіжної роботи пропоную виділити такі заходи:

- 1) подальше структурно-організаційне оформлення й законодавче врегулювання сфери надання соціальних послуг особам, які звільнені з місць позбавлення волі або які відбувають покарання, не пов'язані з ізоляцією від суспільства;
- 2) допомога у працевлаштуванні;
- 3) забезпечення житлом;
- 4) медична й психологічна допомога;
- 5) своєчасне відновлення документів та ін. Реалізація зазначених заходів - основна складова у справі запобігання рецидивній злочинності.

Новації законодавства у сфері фінансового моніторингу

Яременко Д.Ю., студент ННІЗН НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Чубенко А.Г.

Економічне зростання сучасного суспільства нерозривно пов'язане із запобіганням різноманітним загрозам, які набувають свого поширення у період реформування економічної системи. З-поміж них такі складні та небезпечні для нашої держави соціально-економічні явища, як тіньова економіка, зокрема, її кримінальна складова, організована злочинність з її проникненням у систему економічних відносин, корупція, тощо. Особливе місце серед зазначеного посідає відмивання коштів, як механізм забезпечення функціонування тіньових